

LEVENDE

NATUR

WWF

NR. 4, DECEMBER 1996

Eventyret
der omkranser Danmark
Side 4

Dokument
om klimaforandringer
Side 7

Verdens giftigste dyr
Side 12

Indiens sidste tigre
Side 16

Indkøb til jul
- de bedste og værste ting
Side 19

Tilbud fra et anderledes pengeinstitut:

Spar op! Hjælp dig selv og naturen.

Få en NATURKONTO i MERKUR

2% til dig og 1,5% til WWF Verdensnaturfonden

MERKUR og WWF Verdensnaturfonden er gået sammen om en ny konto: NATURKONTO. Det har vi gjort for at give dem, der bekymrer sig om det globale miljø, mulighed for at spare op og samtidig bidrage til at styrke arbejdet med bevarelse af jordens natur.

De penge, du sætter ind på kontoen, kommer til at arbejde for samfundsgavnlig og miljøvenlig projekter som økologisk og biodynamisk jordbrug, naturpleje, skovrejsning, vandrensning og vedvarende energi. WWF modtager årligt fra MERKUR et gavebidrag, svarende til 1,5% af indestående på NATURKONTOEN. Dette bidrag går direkte til organisationens miljøprojekter. WWF's mangeårige indsats har bl.a. reddet en lang række dyrearter fra at blive udryddet. Det gælder f.eks. den afrikanske elefant, tigreren i Indien, blåbvalen og isbjørnen. I takt med de stigende problemer overalt på jorden har WWF udviklet sig til en miljøorganisation i bred forstand. I dag gælder deres indsats også problemer som klimaforandringer, forurening og brugen af sprøjtemidler.

NATURKONTO er ideel til løbende opsparing, terminsopsparing, reservekapital eller opsparing til børnene. NATURKONTO er en anfordringskonto, som du uden omkostninger kan hæve fra en gang om måneden.

Send et indskud til din nye NATURKONTO sammen med svarkuponen eller ring efter yderligere oplysninger
- Aalborg tlf. 98 10 18 35, København 35 36 72 10.

MERKUR er Danmarks almennyttige pengeinstitut, hvor kunderne har indflydelse på, hvad deres penge bliver lånt ud til. 80% af det samlede udlån sker til samfundsgavnlig og nytænkende projekter på baggrund af økonomiske, etiske og miljømæssige vurderinger. De sidste 20% er private lån til især boligformål.

Svarkupon

Ja, jeg har besluttet at spare op på en NATURKONTO i MERKUR.

Indskudsbetrag på kr. _____ vedlægges i check.

Indskudsbetrag på kr. _____ er indbetalt via MERKURS girokonto 8182027 (mærket NATURKONTO)

Jeg ønsker yderligere information om _____ NATURKONTO. om _____ WWF Verdensnaturfonden. om _____ MERKUR.

Navn: _____

Adresse: _____

Post.nr. _____ By _____

Cpr. nr. _____ Tlf. _____

Dato: _____ Underskrift _____

Kuponen underskrives og sendes i lukket kuvert til: MERKUR, Den Almennyttige Andelskasse: Vejgaard Møllevej 3, Boks 2036, 9100 Aalborg eller Jacob Danneferds Vej 6 B. 1973 Frederiksberg C. Efter få dage vil du modtage et kontobevis, hvor kontonummer og indskudsbetrag er anført.

Levende Natur

Tidsskrift for
international naturbevarelse

Udgivet af

WWF Verdensnaturfonden

Ryesgade 3 F

2200 København N

Tlf. 35 36 36 35 · Fax 31 39 20 62

Giro nr. 5 00 20 01

Man kan blive medlem af WWF
ved at indbetale minimum 175 kr.
om året. Levende Natur udsendes
gratis til medlemmerne

Ansvarshavende redaktør

Journalist Nanet Poulsen (DJ)

Redaktion

Generalsekretær Kim Carstensen

Lic.scient. Tommy Dybbro

Journalist Marie Kraul

Afdelingsleder Michael B. Pedersen

Cand.phil. Mik Streenberger

Journalist Anne-Marie Mikkelsen
(DJ)

Grafisk Produktion

Levison+Johnsen+Johnsen a/s

Lay-out og tilrettelæggelse

Per Zornig

Levende Natur er trykt på

100% genbrugspapir

ISSN 0108-7991

Indhold

Det druknede landskab.....	4
Hede tider på jorden.....	7
Verdens giftigste dyr.....	12
Indiske tigre.....	16
Grønne juleråd.....	19
Noter om WWF.....	20
Naturnoter.....	22
Vilde danske dyr.....	23

Foto: Bert Wiklund

Forsiden:

En stigning i temperaturen i den arktiske vinter vil formindske mængden af isdækkede havområder. Det vil have store negative konsekvenser for arktiske pattedyr som isbjørn og sæl, da et isdækket hav et helt fundamentalt for deres muligheder for at gå på jagt efter byttedyr.

Det mener WWF Verdensnaturfonden:

En indsats der har givet store resultater

Lad mig begynde med en glædelig nyhed: Efter flere år med hastig tilbagegang går det nu igen bedre for næsehornene i Afrika. Ved en massiv indsats imod krybskytteriet er det lykkedes at stoppe den nedadgående spiral, og antallet af både hvide og sorte næsehorn er nu stabilt. Mange steder kan man melde om ny fremgang.

WWF har været med i samtlige vigtige initiativer til beskyttelse af næsehornene i Afrika. Som rådgiver for regeringerne, som deltager i videnskabelige netværk eller som den organisation, der stod for arbejdet i felten. Det er ikke alt, der er lykkedes, men det meste er. Og det samlede resultat er nok bedre end de fleste af os turde håbe for nogle år siden. Selv om næsehornene er væk alt for mange steder i Afrika, ser det nu ud til, at vi har gode muligheder for at bevare dem de steder, hvor de fortsat er. I lande som Kenya, Zimbabwe, Namibia og Sydafrika er der grund til optimisme.

Med denne udvikling kan vi forhåbentlig slippe for den pinlige situation at skulle fortælle vores børn om, hvordan et af verdens mest fantastiske dyr, næsehornet, uddøde fordi vi ikke gad gøre en indsats. I stedet kan vi fortælle dem, at vi gjorde noget, og at det gav resultater.

Heldigvis findes der mange af den slags positive historier fra WWFs arbejde verden over. Det går også bedre for pandaen i Kina bare for at nævne et eksempel, der står vores hjerte nær.

Disse resultater er vigtige i sig selv, og samtidig er de inspirerende eksempler på, at indsatsen nytter. De giver os mod på at gøre endnu mere.

Dette gåpåmod har vi konstant brug for. Der vil komme nye kriser for næsehornet og andre af de store dyr. I en ustabil verden med fattigdom, befolkningsvækst og væbnede konflikter må vi forudse, at opnåede resultater skal forsvares igen og igen. Og samtidig

Foto: Kristian Krogh

Generalsekretær Kim Carstensen

tårner nye store udfordringer sig op. For eksempel klimaforandringerne som vi fortæller om i dette nummer af Levende Natur.

Det at vi kan beskytte Afrikas næsehorn imod krybskytter, hjælper dem jo ikke imod de tørker, der kan blive resultatet af klimaforandringerne i det sydlige Afrika. Det hjælper heller ikke de millioner af mennesker, der kan blive udsat for oversvømmelser, storme eller nye sygdomme som følge af klimaforandringerne.

Hvis vi skal mindske klimaforandringerne får vi virkelig brug for al vores styrke. Der er stærke interesser på spil, og der skal en stor og konsekvent indsats til, hvis vi skal opnå de nødvendige resultater. Der har vi brug for din støtte til vores globale arbejde - og samtidig har verden brug for din indsats i det daglige. Heldigvis er det sidste ikke så svært, læs selv de grønne råd på side 19.

Ps. I sidste nummer lovede jeg, at du denne gang ville få vores regnskab og årsberetning for det forløbne år. Desværre havde jeg glemt, at vi gerne ville give dig et sæt julekort sammen med dette blad. Og da der er grænser for, hvor meget vi kan sende sammen med bladet, må du desværre have beretningen til gode til næste gang.

WWF - World Wide Fund for Nature - er en privat og uafhængig international miljøorganisation, som arbejder for at løse globale natur- og miljøproblemer. WWF har afdelinger i 30 lande, og WWF Verdensnaturfonden er den danske afdeling. Formålet med WWF's arbejde er at bevare naturens mangfoldighed (den biologiske diversitet), at sikre at udnyttelsen af naturens ressourcer sker på en bæredygtig måde og at bekæmpe forurening og unødigt forbrug af ressourcer og energi.

Danmark er omgivet af et druknet eventyr

Store lavvandede områder rundt omkring Danmark rummer et spisekammer af usædvanlige dimensioner og en lige så usædvanlig mangfoldighed og artsrigdom. Vi kan ikke se det, men millionvis af fugle beviser, at det er der.

af Nanet Poulsen, journalist

En enestående druknet flodmunding. Enestående - fordi den ikke findes nogen steder på Jorden.

Druknet - fordi den ligger under havets overflade.

Flodmunding - fordi der rent faktisk er tale om et landskab, der opstod efter den sidste istid, da isen smeltede og skurrende trak sig tilbage op gennem Storebælt. Flodmundingen fylder hele Kattegat og kæmpeelven har fået det urklængende navn Dana Elv.

Dette blev til et usædvanligt møde mellem verdens største brakvandsbassin Østersøen og det salte vand fra det åbne hav.

Og det blev til begyndelsen på et druknet landskab, hvis lige ikke er skabt hverken før eller siden noget andet sted på kloden.

Der lever så mange forskellige arter og i så ufatteligt store mængder, at det i visse af disse druknede områder rundt omkring Danmark overgår den tropiske regnskov.

Kom ikke og sig, at Danmark ikke har noget at byde på.

Det ligger for svømmefødderne af os. Det fordrer leg med fantasien, for det er kun synligt for den, der kan klare det kolde vand og kan dykke.

Det kan mange fugle. Som en omvendt giraf er svanen et forment eksempel på en fugl, der får glæde af de enorme lavvandede områder lige ud for kysten. Men mange andre fugle er også glimrende dykkere. Mellemkarven er specielt tilpasset danske forhold og findes ikke i større mængder i noget andet land. Sortanden, troldanden og mange af de andre svømme- og dykkender kan dykke

op til 10-20 meter. Det rige levende spisekammer under vandet har derfor gjort Danmark - sin lidenhed til trods - til Europas vigtigste område for svømmefugle på jagt efter føde, hvile og overvintring.

Veltilpassede alger

Danmark ville blive 25% større, hvis vi regnede blot de lavvandede områder med, der ligger fra 0 til 10 meters dybde. Hvis vi gik ud til 30 meters dybde, blev Danmark simpelt hen dobbelt så stor. Det er denne udbredte og meget flade overgang mellem land og hav, der er så helt unik.

I det fascinerende druknede landskab gemmer sig vidtstrakte stenrev, hvor der lever mange hundrede algearter. De skifter farve efter hvor dybt vandet er. Grønne på det laveste vand,

brune lidt længere ude og røde længst ude på de største dybder. Den samme art kan leve mange steder - tilpasningen er utrolig og står ikke tilbage for hvad Jorden ellers kan byde på af imponerende tilpasning til lokale vilkår hos flora og fauna. En enkelt algeart lever i mange forskellige områder, men antager fuldstændigt forskellige former, der kan gøre den næsten uigenkendelig, alt efter hvor den har slået sig ned. Men algerne lever særlig mangfoldigt og artsrigt på de lave vande indtil 10-15 meters dybde, fordi de her får mest lys.

Kæmpefejltagelser

Stenrevene opstod, da oprindelige kystskrænter blev begravet under smeltevand. Og det er ikke kun millionvis af fugle, der har glæde af det liv, som stenre-

Spølliken (*Metridium senile*) er et af karakterdyrene på et stenrev.

Lige under det danske vands overflade gemmer sig store druknede kystskrænter. Det er stenrev, der rummer et unikt spisekammer for såvel millioner af fugle som ligeså mange fisk.

Foto: Kim Lundsboj

Algerne skifter farve efter hvor dybt vand, de lever på - grønalger på lav dybde, brunalger på mellemdybder og rødalger på de største dybder. Men der er intet til hinder for, at man kan finde dem side om side på en hvilken som helst dybde.

Algernes tilpasning til de givne naturvilkår er fuldt på højde med verdens øvrige og mere kendte eksempler på ekstrem tilpasning.

vene rummer. Også fisk lægger her deres æg, og de lavvandede områder er vuggestue for en meget stor del af hele den danske bestand af f.eks. fladfisk.

Det flade vand svækker bølgernes energi. Og derfor bliver de fladvandede områder - udover al den naturrigdom, de i øvrigt rummer - samtidig en naturlig beskyttelse mod kysterosion.

Det er noget, man med gru har erfaret i visse danske kystområder, hvor man for sent gjorde sig klart, at hvis man sugede ral under vand, så fjernede man samtidig den "vold", der holdt på landet over vandet. En voldsom kysterosion blev følgen og kan måske allerbedst konstateres i Åbenrå fjord.

Et andet skræmmebillede på manglende erkendelse af indbyggede sammenhænge i den lavvandede natur kan man finde i Hjarbæk fjord. Noget så smuk ligger den der - men den er som et kalket lig med en iltløs og stendød bund, lugtende og uden en brøkdel af det fugleliv, der burde høre et sådant område til. Et tyst område, der midt i sin umiddelbare skønhed, vidner om en kæmpfejltagelse. Fejltagelsen om, at man kan hindre en naturlig vandudskiftning med en dæmning og så i øvrigt tro, at naturen fortsætter som om intet var hændt.

-Det er grotesk. Det er sygeligt. Og jeg bliver helt dårlig, når jeg

står der og ser på noget af Danmarks smukkeste natur og så ved, at under vandet er der intet liv, og jeg ser ikke en fugl, beklager lektor Ib Johnsen fra Botanisk Institut ved Københavns Universitet. -Man burde bombe den dæmning sønder og sammen, siger han.

Værsgo. Det er da klar tale.

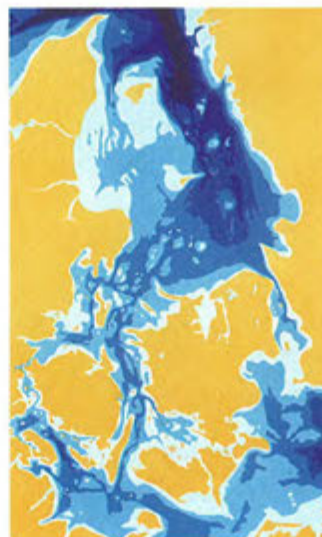
Både Åbenrå fjord og Hjarbæk fjord er resultater af fortidens synder. En af nutidens solstråler finder man derimod f.eks. ved Knudshoved Odde, hvor man for alvor har taget konsekvensen af indsigt om, at land og vand hænger sammen og påvirker hinanden på liv og død. I en igangværende fredningssag tales der ganske enkelt om, at fredningen skal omfatte et landskab, der ligger under vandet. Det drejer sig om et druknet morænelandskab. Med andre ord: landet holder ikke op, der hvor vandet begynder. Det fortsætter under vandet. Og erkendelsen af denne sammenhæng er i øvrigt godt på vej i dansk naturforvaltning.

Så mon ikke stenrene og deres unikke natur vil blive liggende en rum tid endnu til glæde for fugle og fisk og menneskers drømmeverden? ■

Foto: Kim Lundsboj

Søanemoner (her *Tealia felina*) findes ofte på hård bund.

Kort: Rasmus Hansen - © Danmarks Naturfredningsforening

De udbredte lavvandede områder, der omgiver en stor del af Danmark, er i virkeligheden et druknet landskab. Et landskab, der druknede, da isen trak sig tilbage nordover og lagde store kyststrækninger under vand. Den største naturrigdom i arter og antal findes i områderne mellem 0 og 10 meter vand.

0-10 m.	10-20 m.
20-30 m.	30-40 m.
40-50 m.	50-100 m.

Jordboerne går en hed tid i møde

Klimaforandringerne er i gang.
Og der er flere på vej.
Hvert eneste menneske og dyr på kloden vil i løbet af
næste århundrede komme til at mærke
forandringerne i større eller mindre omfang.

Ekstraordinært kolde vintre. Usædvanligt varme somre. Forår der blev væk, før de var begyndt. Oversvømmelser, orkaner og andre naturkatastrofer i stort omfang.

Er klimaforandringerne i gang? spørger mange sig selv på baggrund af disse mærkelige oplevelser.

Svaret er dobbelt. For de varme somre, forsvundne forår, kolde vintre og naturkatastroferne er hver for sig ikke nødvendigvis udtryk for andet end naturlige variationer.

Men samlet set ER klimaforandringerne i gang. Og der er flere på vej. I løbet af næste århundrede vil hvert eneste menneske og dyr på kloden komme til at mærke det i større eller mindre omfang.

Den gode nyhed er, at forandringerne er menneskeskabt. Vi mennesker har altså også nøglen til at gøre noget ved problemet.

Den dårlige nyhed er, at nogle forsøger at kaste grus i maskineriet...

af Lars Georg Jensen,
Videnskabelig medarbejder i WWF

Som de står dér, uden for et mødelokale i Geneve, er de strengt taget et umage par, diplomaten og advokaten. Diplomaten af tydelig latinsk oprindelse og klædt i velsiddende mørk habit fra et af de store europæiske modehuse. Enhver svigermors drøm, og muligvis også datterens. Ved siden af diplomaten, pegende på en række håndskrevne rettelser på det maskinskrivne papir, der er genstand for den fælles opmærksomhed, står advokaten. Den brummende amerikanske accent afslører selv på afstand, at han er fra Guds eget land. Men har han scoret kassen i sin private version af den ame-

rikanske drøm, er formuen i hvert fald ikke blevet anvendt på ædle tekstiler. Og som han står dér med et ansigt præget af udposninger og triste nedadbuende linjer, forstår man alt for godt, hvorfor hans fjender kalder ham "dog face".

Farlig menneskeskabt indgriben

Diplomaten og advokaten har, deres forskellighed til trods, en fælles sag. Den går ud på at forpurre enhver international aftale, der tvinger industrilandene til at reducere deres forbrug af de fossile brændsler kul, olie og gas. Diplomaten fordi hans hjemland og arbejdsgiver Venezuela er stor-eksportør af olie. Og advokaten

fordi han repræsenterer den amerikanske olieindustri og en række andre firmaer, der sætter pris på billig og rigelig olie, kul og gas.

Den fælles trussel mod diplomaten og advokaten er nedskrevet i Klimakonventionen. Og det er derfor, de befinder sig i Geneve denne fredag i marts. Her i FN's europæiske hovedkvarter finder nemlig endnu en forhandlingsrunde sted i den Klimakonvention, der er en konsekvens af en helt anden trussel, end den der gælder diplomaten og advokaten: Truslen om klimaforandringer. En trussel, der siden 1992 har fået over 150 lande med USA og EU i spidsen til at tilslutte sig en aftale, der skal "forhindre en farlig menneskeskabt indgriben i klimasystemet". Nøglen hertil er at nedbringe udledningerne af de såkaldte drivhusgasser, hvoraf CO₂ er den vigtigste. CO₂ opstår ved afbrænding af kul, gas og - olie.

På nuværende tidspunkt har verdens industrialiserede lande - der står for tre fjerdedele af de globale udledninger af CO₂ - blot forpligtet sig til, at de i år 2000 skal have nedbragt udledningerne til det niveau, det var i 1990. At det er alt for beskedent et mål, hvis man skal "forhindre en farlig menneskeskabt indgriben i klimasystemet", erkendte Klimakonventionens underskrivere sidste år på en stor miljøministerkonference i Berlin. Derfor igangsatte man et arbejde, der skal føre til, at de samme lande i slutningen af 1997 ved et nyt ministermøde strammer konven-

tionen op. Målet er en aftale, der indebærer, at de industrialiserede lande efter årtusindskiftet skal begynde at reducere deres udslip af CO₂ yderligere. Hvis det skal lykkes, betyder det mindre forbrug af olie, og det er diplomaten og advokaten - og med dem tunge interesser i olielandene og amerikansk industri - imod. Men forhandlerne har et godt kort på hånden: Videnskaben.

Forandringerne er i gang ...og de fortsætter

Trods den usikkerhed, der selv sagt er forbundet med at forudsæ klimatiske ændringer over flere hundrede år, er videnskaben - nemlig overbevist om, at klimaet er under forandring, og at vi menneskers handlinger er en del af forklaringen.

Denne epokegørende melding var blandt konklusionerne, da det internationale klimaekspertpanel IPCC i december sidste år lagde sidste hånd på over 500 siders opgørelse af viden om klimaforandringer. Rapporten, der har været fem år undervejs, er resultatet af over 2000 forskeres arbejde med dette område, og det epokegørende bestod i, at forskerne for første gang fastslår den menneskelige faktor i klimaforandringerne. Eller som IPCC udtrykker det, så anses det nu "usandsynligt at klimaforandringerne udelukkende har en naturlig årsag". Vi mennesker spiller en rolle. Ser man nærmere på IPCC's konklusioner, falder de i fire hovedkonklusioner:

Nationalpark i farezonen

Verdens største nationalpark vil, i følge en rapport som WWF International offentliggør om kort tid, blive hårdt ramt som følge af klimaforandringer. Hovedårsagen til disse - afbrænding af fossile brændstoffer - finder sted tusinder af kilometer væk.

Det drejer sig om Nordøstgrønland, der med sine tyve gange Danmarks størrelse, rummer alle hovedtyper af arktisk natur: Indlandsis, bjerge, tundra, søer, floder, kyststrækninger, havis og pakis.

Det internationale klimapanel IPCC forventer i følge rap-

porten, at der allerede i 2050 vil være "betydelig mindre havis i det Arktiske Ocean" end nu.

Nationalparken er et vigtigt yngleområde for pattedyr som isbjørn, moskusokse og ringsæl. Og også mange fugle som islom, bramgås, kortnæbbet gås, edderfugl og den lille vadefugl sandløberen holder til i parken.

Isbjørnen er en af de arter, der vil lide under, at der bliver mindre havis. Havisen er udgangspunkt for såvel yngel som jagt på sæler.

Samtidig vil en temperaturstigning i slutningen af vinteren og det tidlige forår udgøre en

Foto: FOCI Image Library

fare for isbjørne og ringsæler: De føder deres unger i lommer i sneen, som kan bryde sammen, hvis sneen smelter for tidligt.

Ændring af årstidernes indtræffen kan generelt have fatale følger for trækkende havfugle og vandrende hvaler i Arktis.

De befinder sig på rette sted, men risikerer, at det bliver på det forkerte tidspunkt. Dermed kommer de måske til at mangle den føde, der skulle have sikret deres overlevelse i den tid på året, hvor føden i forvejen er mere end sparsom.

Konklusion 1: Efter flere tusind års stabilt niveau, er atmosfærens indhold af drivhusgasser steget 30% siden industrialiseringens begyndelse. Af drivhusgasserne er det langt overvejende CO₂, der er steget. Men også skovrydning spiller en rolle. Det hænger sammen med, at træer optager CO₂ fra atmosfæren i vækstperioden. Er der færre træer, fjernes der således mindre CO₂ fra atmosfæren.

Konklusion 2: Klimaet har forandret sig over de seneste 100 år. Siden 1860, hvor systematiske målinger af temperaturer begyndte, er den globale middeltemperatur steget med 0,3-0,6 grader Celcius med større regionale udsving. Flere steder har man observeret en mindskelse i forskellen mellem dag- og nattemperaturer. F.eks. har de varmere nætter i det nordøstlige USA forlænget den frostfrie periode med gennemsnitlig 11 dage over de seneste 30 år.

Konklusion 3: Klimaforandringerne kan ikke udelukkende tilskrives naturlige variationer, hvilket peger på en "skelnelig menneskelig indflydelse på det globale klima". Adskillige enkelt-elementer peger på, at opvarmningen skyldes den forstærkede drivhuseffekt, der er et resultat af drivhusgassernes stigning (konklusion 1).

Konklusion 4: Yderligere klimaforandringer kan forventes i fremtiden. Uden meget betydelige reduktioner af de globale udledninger af CO₂, vil den globale middeltemperatur i slutningen af næste århundrede være mellem 1 og 3,5 grader højere end i dag. Uanset hvilken ende af spektret vi befinder os i, er der tale om en stigning, som vil være den største siden slutningen af sidste istid for 10.000 år siden. Og temperaturen vil fortsætte med at stige yderligere efter år 2100. Blandt mange konsekvenser forventes en stigning i den globale vandstand og en øget forekomst af ekstreme vejrforhold. De senere års sære vejrforhold herhjemme er ikke nødvendigvis tegn på en begyndende klimaforandring. Det kan man først vide med større sikkerhed om nogle år.

Grus i maskineriet

Såvidt den "hårde" videnskab. I yderligere to bind på sammenlagt 1.300 sider redegør forskerne i

Klimaforandringer har mange ansigter. Et af dem er en hyppigere forekomst af ekstreme vejrforhold fra orkaner og voldsomme nedbørsmængder til hede-bølger og tørke. Nogle steder i verden oplever man allerede i dag en stigning i antallet og voldsomheden af ekstreme vejrforhold.

Millioner af trækfugles spisekammer er i fare

Klimaforandringerne vil ændre sammensætningen af flora og fauna i Danmark. Vadehavet er det måske mest markante eksempel på, hvad vi kan miste.

Flere millioner ænder, gæs og vadefugle er afhængige af Vadehavet, som strækker sig fra Blåvands Huk i nord til Den Helder i Holland i syd. I alt 12.000 km². Under deres træk mellem ynglepladserne i Grønland, Skandinavien, Finland og Rusland og vinterkvartererne i Vesteuropa og Afrika gør fuglene holdt i Vadehavet. Der er deres spisekammer. Her finder de en helt uundværlig rasteplass med masser af føde. Svagt skrånende sandflader, som konstant skifter mellem at være enten havbund eller land.

Tidevandets pulserende rytme mellem højvande og lavvande to gange i døgnet giver en utrolig rig produktion af organisk materiale og et rigt holdigt dyre- og planteliv. Her kan fuglene tanke op og få ny energi, inden trækket går videre. I sandbunden er der således myriader af krebsdyr, orme, snegle, muslinger og andre smådyr, som fuglene æder. For arter som islandsk ryle, lille kobbersnepe og gravand opholder en stor del af hele verdensbestanden sig i Vadehavet.

Men Vadehavet er et meget sårbart naturområde. Der skal ikke meget til at forrykke den hårfine balance. En generel stigning i vandstanden, som vil være en konsekvens af globale klimaforandringer, vil således

Foto: Biotopo

påvirke Vadehavet markant. De lavvandede sandflader og marskenene indenfor vil blive reduceret betydeligt, til stor skade for det rige fugleliv. Under storme vil kysten blive udsat for betydelig erosion. Langt mere end i dag.

En stigning i vandtemperaturen vil også medføre en ændring i sammensætningen af de smådyr, der lever nedgravet i mudderfladerne. Der vil ganske vist kunne trives flere forskellige arter end nu, men den samlede biomasse (dvs. vægten af alle smådyrene i bunden) bliver ringere. Og det betyder mindre føde til fuglene. Desuden vil det varmere vand også betyde hyppigere opblomstring af giftige alger, til stor skade for bl.a. fuglelivet.

IPCC for hvilke sociale og økonomiske konsekvenser, klimaforandringerne må forventes at få, samt en række anvisninger på de tekniske muligheder for at begrænse drivhusgasudledningerne.

Og dermed er vi tilbage ved diplomaten og advokaten. De mener nemlig begge, at de økonomiske konsekvenser for deres bagland i dag er vigtigere end hvilken som helst konsekvens for andre i fremtiden. Da diplomaten og advokaten afsluttede deres samtale den dag i marts, gik diplomaten derfor ind til sine kolleger fra resten af verden, og præsenterede nogle forslag til ændringer i mødereferatet, som afspejlede denne interesse. Læst op fra et maskinskrevet papir med håndskrevne noter.

Resultat: Grus i maskineriet men ikke tilstrækkeligt til at

stoppe processen. I juli i år gav et overvældende flertal af verdens miljøministre deres politiske opbakning til IPCC's konklusioner og bekræftede, at man i december 1997 i Kyoto i Japan vil indgå en aftale, der strammer Klimakonventionen op. Diplomaternes forberedelser til Kyoto-mødet er i gang. Næste stop er Geneve i slutningen af februar 1997. Og advokaten fra USA skal også nok være der.

Klimaforandringer kan gøre områder, der i dag er frugtbare, til ørken. Til gengæld kan der komme øget nedbør i andre regioner. Sammenlagt er det umuligt at vurdere konsekvenserne. Vi er i gang med et globalt eksperiment, vi ikke kender de fulde konsekvenser af, før det er for sent at gøre noget ved det.

IPCC står for global enighed

IPCC - Intergovernmental Panel on Climate Change - er FN's internationale klimaeksperterpanel. Det blev nedsat i fællesskab af World Meteorological Organization og FN's miljøprogram UNEP i 1988.

Tilblivelsen af IPCC's rapporter er en lang proces: Små grupper af eksperter skriver de første udkast til hvert kapitel. Det sker på basis af litteratur offentliggjort i videnskabelige tidsskrifter og rapporter. Hvert kapitel bliver sendt til en lang række andre eksperter, hvis kommentarer bliver indarbejdet i et nyt udkast. Senere får organisationer og regeringer lov til at komme med tekniske kommentarer. Og til sidst godkender regeringsrepræsentanter linje for linje et resumé kaldet "Summary for Policy Makers".

I tilblivelsen af IPCC's Second Assessment Report medvirkede mere end 2.000 eksperter fra hele

verden. Den færdige rapport repræsenterer intet mindre end den globale konsensus om klimaforandringer.

Denne søgen efter konsensus har været en torn i øjet på nogle. Det gælder f.eks. et mindretal af forskere - også danske - som har udviklet climateorier, der afviger fra hovedstrømmen. De foretrækker deres teorier til offentlig diskussion i medierne fremfor at blive vurderet af fagfæller. IPCC har også været kritiseret af forskere med tilknytning til kul- og olieindustrien. Afbrænding af kul og olie er som bekendt blandt hovedårsagerne til klimaforandringer.

For regeringer og beslutningstagere er IPCC en gave: Fremfor at skulle vurdere hvilke forskere, der har ret, får de en global videnskabelig enighed serveret, som de kan handle ud fra. Derfor støtter WWF arbejdet i IPCC.

Det gør WWF:

Klimaforandringer er et af WWF Internationals særlige indsatsområder i de kommende to år.

WWF's klimakampagne har tre målsætninger:

- At de industrialiserede lande i regi af Klimakonventionen forpligter sig til at nedbringe deres CO₂-udledninger med 20% i 2005 set i forhold til niveauet i 1990.
- Indførelse af energieffektive teknologier i Kina, Indien og Central- Østeuropa.
- Udpegning af de arter og økosystemer, som er mest sårbare overfor klimaforandringer, og udvikling af strategier for deres bevarelse under klimaforandringer.

Målsætningerne søges opnået gennem en lang række aktiviteter, som iværksættes over de næste to år. Aktiviteterne varierer fra deltagelse i forhandlinger-

ne i regi af Klimakonventionen til konkrete projekter i Kina, Rusland og Østeuropa og igangsættelse af forskning og presserelaterede begivenheder i USA og Europa.

WWF Verdensnaturfonden i Danmark er en aktiv del af kampagnen. Bl.a. følger vi forhandlingerne i Klimakonventionen som medlem af den danske delegation med status af rådgiver for regeringen. Det sker på vegne af 92-gruppen - et samarbejde mellem danske miljø- og udviklingsorganisationer, som WWF er sekretariat for.

Desuden planlægger WWF i øjeblikket en såkaldt "Rundbordssamtale" om klimaforandringer mellem en række udvalgte miljøministre, eksperter og repræsentanter for store europæiske industrivirksomheder. Rundbordssamtalen forventes at finde sted i København den 20. januar 1997.

Malaria i Malaga

Hvad har klimaforandringer og malaria med hinanden at gøre? Desværre en hel del. Det fastslår Verdenssundhedsorganisationen WHO i en rapport, som organisationen offentliggjorde i sommeren 1996. Sammen med et studie, som WWF har fået udført på det amerikanske "Harvard Center for Health and the Global Environment" kaster WHO dermed lys over en hidtil undervurderet konsekvens af klimaforandringer: Effekter på menneskets helbred.

Rapporterne understreger, at infektionssygdommes udbredelse er stærkt påvirket af ændringer i klimaet, f.eks. af en temperaturstigning. Et af de mest skræmmende eksempler herpå er udbredelsen af malaria, der i dag er kendt som en tropisk sygdom, men hvis

udbredelse fremover frygtes udvidet til nordligere breddegrader.

Der skyldes, at de malariamyg, der bærer på smitten, fremover vil kunne overleve i områder, hvor de ikke findes i dag.

Konkret forventes på verdensplan 50-80 millioner ekstra malaria-smittede årligt i bl.a. Spanien, Italien, Portugal, Grækenland, Australien og USA - områder der i dag enten ikke eller kun i stærkt begrænset omfang kender til malaria.

Andre helbredsmæssige konsekvenser af klimaforandringer omfatter hedebølge-relaterede dødsfald, særligt i byer, hvor kombinationen med luftforurening kan være en særlig farlig cocktail. Et varmere og fugtigere klima forventes også at lede til højere koncentrationer af pollen og sporer, som forårsager astma og allergi.

Verdens giftigste dyr

Tekst: Sten Lundberg, WWF i Sverige

Oversættelse: Else Eriksen

Afsnit om Danmark og boks: Bent Jørgensen

Foto: Biofoto

Farligst af alle slanger, taipanan

Giftig, giftigere, giftigst. Til alle tider har mennesket været bange for giftige dyr, men samtidig også været fascineret af dem. Blandt slanger, øgler, skorpioner, gopler og fisk findes der arter, som er dødeligt giftige, og det spørgsmål, der hyppigst stilles, er: Hvilket dyr er det mest giftige? Allerede nu kan vi afsløre, at det er *Phyllobates terribilis* - eller "Den Skrækelige" - som helt sikkert indtager førstepladsen. Giften fra et eneste individ kan så nemt som ingenting dræbe 10 mennesker, og alligevel bruger dyret blot sin gift som forsvar - og det skaffer sig giften gennem føden!

Giftige dyrearter findes overalt på jorden undtagen i de allerkoldeste egne, og der er to grunde til, at et dyr er giftigt. Den ene er for at skaffe sig føden. For eksempel dræber giftslanger og edderkopper deres bytte ved hjælp af giften. Den anden grund er helt enkelt at bruge giften som forsvar mod angribere. Det er i den sidste kategori, blandt frøerne endda, vi skal finde "Den Skrækelige".

Giftige dyrearter finder vi først og fremmest blandt slanger, frøer, øgler, fisk og edderkopper. Det er imidlertid ikke de giftigste arter, der dræber flest mennesker. Det skyldes blandt andet, at de giftigste slanger lever i så ufremkommelige områder, at de meget sjældent kommer i kontakt med mennesker.

Den giftigste slange

Australien er et sandt Eldorado for giftslanger. To trediedele af alle slanger på det australske kontinent er giftige. Af disse er en fjerdedel, mindst 16 arter, dødelige. Den farligste af alle er taipanen (*Oxyuranus microlepidotus*), en gifsnog, som kan blive over tre meter lang og så tyk som en mandsarm. Giften er utrolig kraftig og tilmed dobbeltvirkende: Dels lammer den åndedrætsorganerne, og dels ødelægger den de røde blodlegemer.

Kobraer, som først og fremmest findes i Asien, er ikke ligeså giftige, men eftersom de ofte lever i rismarker og andre opdyrkede områder, "kolliderer" de ofte med mennesker. Det koster 30-40.000 mennesker livet hvert år.

Hvem er så "Den Skrækelige"? Jo, det er en lille farvestrålende frø, som lever i Syd- og Mellemamerikas regnskove. Pilegiftfrøens gift er så kraftig, at 0,0001 gram er nok til at dræbe et menneske.

"Rør mig ikke"

Pilegiftfrøen findes i mange smukke farver - ingen camouflager her - og det er netop meningen. En klart lysende advarselsslampe i naturen: Rør

mig ikke, det er farligt at spise mig! Giften, batrachotoxin, som findes i frøens hudsekret, producerer den ikke selv. Den indtager giften i små mængder via føden.

At pilegiftfrøens forsvar virker ganske udmærket, viser sig ved, at den lægger betydeligt færre æg end andre frøarter. Jo flere, der overlever, desto færre unger er der brug for at udklække. Og navnet? Ja, det har den selvfølgelig fået, fordi indianerne i regnskoven siden tidernes morgen har gnedet deres pilespidser mod huden af de indfangede frøer for at få større udbytte af jagten med pusterør.

Den sorte enke

En anden gruppe arter, der benytter sig af gift, er edderkopperne, hvor den mest kendte er den sorte enke (slægten *Latrodectus*). Den er ganske lille, men forveksles ofte med den større og nærmest harmløse tarantel. Enkens bid dræber seks ud af hundrede mennesker, der er blevet bidt, og for de overlevende tager helbredelsen meget lang tid. Den sorte enke findes i det meste af verden, dog ikke på vore breddegrader. Den giftigste af alle edderkopper er en brasiliansk edderkop af slægten *Phoneutria*, hvis gift er 15 gange kraftigere end for eksempel klapperslangens.

Et par øgler, som man bør undgå, er gilæglen (*Hemoderma suspectum*) og skorpiongiftøglen (*H. horridum*). Begge lever i tørre ørkenområder på det nordamerikanske kontinent, og deres gift er en nervegift, →

Indianerne gnider deres pilespidser mod pilegiftfrøens hud for at få større udbytte af jagten.

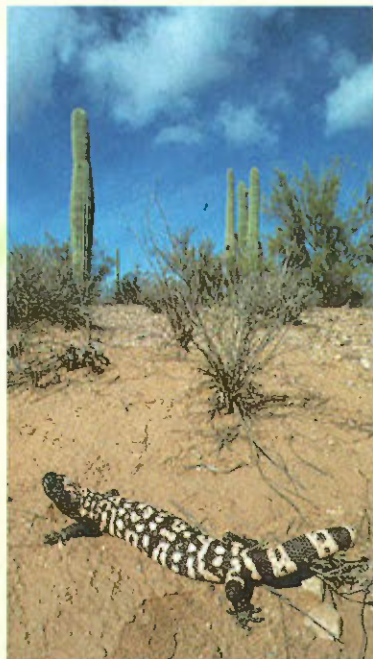

Foto: Biofoto

◀ Gilægglens bid udsondrer en nervegift, som dræber hver fjerde person, der bliver bidt af den.

Foto: Biofoto

som er så stærk, at den dræber hvert fjerde menneske der bliver bidt. "Heldet i uheldet" er så, at øglernes giftapparat ikke er så effektivt som f.eks. slangernes, der har giftkanaler i tænderne. Giftøglerne har i stedet åbne furer i tænderne, hvor giften pibler frem. Det værste er dog, at der endnu ikke findes nogen modgift.

Den sidste landlevende gruppe af giftige dyr, vi i denne sammenhæng skal beskæftige os med, er skorpionerne. De findes også i alle verdensdele med flere hundrede forskellige arter og forskellige grader af giftighed. De europæiske skorpioner af arten *Buthus occitanus* giver ubehagelige stik med brodden, mens den samme art i Afrika giver dødelige stik. En registrering omkring århundredeskiftet i en delstat i Mexico opgiver 1719 dødsfald over en 20-års periode.

Død i løbet af ti minutter

Selv i havene findes der rigtig giftige jægere. Man skal helst undgå en havhveps (*Chironex fleckeri*), når man ligger og svømmer rundt i vandet ved Australien. Trods sin ringe størrelse med en højde på ca. 20 cm er denne bægergøple livsfarlig. Bliver man ramt af dens tentakler over store dele af kroppen, kan man dø i løbet af ti minutter!

Der findes også giftige fisk: Dragefisk, skorpionfisk og kuglefisk har giftige finner, men det er nemt nok at undgå fiskene, mens de svømmer. Det er straks værre, når man går barfodet rundt mellem koralrevene. Et uheldet ude, kan man komme til at træde på en stenfisk (*Synanceja verrucosa*). Den er brun og knudret og forsøger at beskytte sig ved at

Skorpioner kan give skadelige stik med brodden, som under nogle omstændigheder kan være dødelige.

Dragefisk

ligge stille og falde sammen med omgivelserne. Stenfiskens gift er også dobbeltvirkende og påvirker dels nervesystemet og dels de røde blodlegemer. Smerten efter et stik er uudholdelig og medfører ofte døden. Selv om det lykkes at undgå en smertefuld død, kan man blive ramt af koldbrand, som ofte fører til amputation af benet.

Skal man så være bange for disse dyr? Egentlig ikke. Med så meget gift i én artikel kan det måske forekomme dødsensfarligt at begive sig ud i naturen. Sådan er det naturligvis ikke. Ingen giftige dyr er målbevidst ude efter os mennesker. Et bid eller stik sker altid i selvforsvar. Almindelig forsigtighed, som for eksempel at vende skoene, inden man tager dem på, samt lidt sund fornuft er nok til at undgå ubehagelige overraskelser.

Danmarks giftigste

Ingen af de giftige dyr på "top-ti-listen" findes i Danmark.

Men hvad er så det giftigste, man kan møde i den danske natur? På land har vi naturligvis hugormen, selv om et hugormebid normalt ikke er livsfarligt.

Fjæsingens giftige pigge er noget, man skal passe på. Fisken ligger nedgravet i sandet, så man risikerer uforvarende at træde på den, og det kan blive en ubehagelig oplevelse. I piggene findes nemlig en gift, som altid medfører svære smerter og undertiden kramper. Brændegøplen er en anden art, man ikke skal spøge med. Hvis man kommer i berøring med dens lange tråde, risikerer man ubehagelige forbrændinger.

Edderkopper behøver man ikke at være bange for i Danmark. Kun to af dem kan bide gennem huden, og ingen af dem plejer at komme i nærkontakt med mennesker. Det er vandedderkoppen og den store Dolomedes-edderkop, hvis bid kan være temmelig smertefuld. Ellers er det bierne og gedehamsene, der volder de største problemer her i landet. Det er ikke stærke gifte, de råder over, men nogle mennesker er overfølsomme over for dem, og så kan et stik være meget alvorligt.

Dyrenes gift

Dyrenes giftstoffer virker på tre forskellige måder. De kan være hæmotoksiske og nedbryder så offerets røde blodlegemer. De kan være neurotoksiske og lamme nervesystemet. Endelig kan giften være cytotoxisk og nedbryde cellevævene. Giften består af ca. 25 forskellige enzymer og proteiner.

Bortset fra, at den ægyptiske dronning Kleopatra lod sig bide af en slange for tage sit eget liv, så er dyrs gift gennem århundreder blevet brugt i menneskets tjeneste, først og fremmest i medicinsk sammenhæng. Blandt andet bruges gift som - paradoksalt nok - smertestillende middel og til at sænke blodtrykket. Mange gifte fremstilles i dag syntetisk, men den oprindelige gift findes som regel i kæben på et krybdyr.

Trods deres giftighed havner mange dyr alligevel på middagsbordet. I Philippinerne fanger man for eksempel den livsfarlige bægergøple, som man kan trække giften ud af ved at marinere den i eddike. I Japan har man special-uddannede kokke, der tilbereder giftige fisk. Alligevel dør der hvert år flere personer på grund af sjusket tillavet fisk. ■

I Asien dør årligt 30-40.000 mennesker af slangebid. Det lyder af noget, for det er lige så mange mennesker, som der bor i Hillerød eller Frederikshavn. Men tingene skal ses i rette perspektiv. Det er meget farligere at færdes i Asiens trafik end i naturen. Der er ikke nogen pålidelig statistik over antallet af trafikofre i Asien, men det er helt sikkert, at mange gange flere mennesker mister livet ved trafikulykker end ved slangebid.

I Danmark er det flere år siden, at nogen er død af et hugormebid. Men 4-5 mennesker dør årligt af hvepestik, fordi de er overfølsomme over for giften. I den danske trafik omkommer 5-600 mennesker årligt.

På en liste over verdens farligste dyr kommer Homo sapiens ikke uden om en topplacering. Det er ikke nok med, at trafikken er skyld i hundredtusinder af drab. Giftig er den jo også. Bilerne sender enorme mængder af giftige luftarter ud i luften, og i storbyerne kan det nogle dage være svært at få vejret. Trafikken bærer skylden for mange luftvejssygdomme, der tager livet af mange flere mennesker end samtlige Jordens giftslanger.

Danmarks eneste giftige slange, hugormen.

Foto: Biofoto

Foto: Biofoto

Denne nordiske brandmand kan give ubehagelige forbrændinger. Men en livsfarlig brandmand skal man til Australien for at finde, hvor den såkaldte havhveps kan udsende gift fra sine tentakler, som i nogle tilfælde medfører døden i løbet af ti minutter.

Og som om det ikke var nok, hælder vi gifte ud i miljøet i et omfang, så hverken slanger, giftfrøer, edderkopper eller andre giftige dyr kan være med. På "top-ti-listen" over verdens giftigste dyr tager vi også førstepladsen.

Vi er livsfarlige for os selv, men når sandheden skal frem, er vi endnu farligere for andre. Der er endnu ingen anden dyreart, der har været i stand til at udrydde andre arter. Det har vi gjort adskillige gange.

Så - hvis man har lyst til at se den farligste og giftigste af alle dyrearter, er det ikke nødvendigt at gå længere end til badeværelset. I spejlet ser man en dyreart, som nok skulle kunne få det til at løbe koldt ned ad ryggen på selv slanger, edderkopper og andre giftige dyr.

Dansk gedeham kan volde problemer, men råder ikke over stærke gifte.

Foto: Biofoto

Foto: FOCI Image Library

4.000 store dejlige besværlige tigre

Indien går foran den øvrige verden i forsøget på at gennemføre en helt ny fredningsstrategi. Den skal give plads til både de besværlige tigre og de mennesker, som også har krav på at være der.

af Charlotte Hindø, journalist

Indien gør et stort arbejde for at bevare de skønsmæssigt 4.000 tilbageværende tigre i landet. Langt de fleste tigre lever i kæmpestore skovreservater. Som noget nyt er man nu for alvor begyndt at samarbejde med lokalbefolkningen omkring disse reservater, bl.a. ved zoneopdeling af arealerne og ved at oplyse lokalbe-

folkningen om, at tigreren er et uundværligt led i den samlede fødekæde.

Det kræver både information og den fornødne fødevarehjælp i en vis periode. Men vi håber, at lokalbefolkningen på denne måde bliver "venner af sagen". Det vil gøre chancerne for at redde tigreren meget større, sagde WWF-Indiens generalsekretær, Samar Singh, under et nyligt besøg i Danmark.

To tredjedele af verdens tigre lever i Indien. Tigeren er, hvad biologerne kalder "et besværligt dyr" - imponerende at skue, men ikke just et elskværdigt dyr. Det kan dræbe mennesker og kvæg, det skaber frygt i lokalbefolkningen, og det virker ikke umiddelbart logisk, at den indiske landbefolkning kan få et venligere syn på tigeren og samarbejde om dens bevarelse.

Det er ikke desto mindre, hvad de seneste års bestræbelser går ud på: At skabe en helhedsforståelse for alle elementer i økosystemet og fødekæden. Det være sig tigre, landbrugsjord, vegetation, drikkevand m.m.

For 25 år siden faldt antallet af tigre i Indien drastisk, skønsmæssigt til det halve. Siden har der været gjort en lang række tiltag for at bevare de - anslået - 4.000 tilbageværende tigre. Den seneste metode, som har stor international bevågenhed, har nu været praktiseret et par år. Den går ud på at samarbejde med den lokalbefolkning, der bor op ad tigerreservaterne, om en samlet naturbevarelse, hvoraf tigrene er en vigtig faktor, men ikke den eneste.

Samar Singh: - Hvis du skal mobilisere lokal støtte for denne sag, er lokalbefolkningen nødt til at blive motiveret til at bidrage til disse bestræbelser. Og det kan du kun, hvis de samtidig også drager fordel af det i deres livsformødenheder.

Foto: Robin Skjoldborg

Plads til alle

Naturbevarelse af de kæmpestore skovområder, der er udlagt til tigerreservater - og her taler vi om flere hundrede kvadratkilometer - samt zoneopdeling af arealerne udenfor reservaterne giver plads til både mennesker og dyr. Zoneopdelingen letter det voldsomme udefrakommende pres på skovområderne. I løbet af de sidste 25 år er Indiens befolkning stort set fordoblet, så agerdyrking og græsningssområder gør deres indhug i tigerreservaterne.

Men det er ikke kun tigrene, der skal have en hjælpende hånd i dette projekt. Det handler også om at forhindre overgræsning, alt for intensivt jordbrug, drikkevand der er forurenede af pesticider, jorderosion og omdannelse af landbrugsjord til vandreklitter og uoprettelig ørkendannelse.

Det er de skader på naturen og på landbrugsjorden, som zoneopdelingen bl.a. forsøger at imødekøbe. Denne måde at gribe naturbevarelse an på, følges som sagt med stor interesse i mange andre lande. De indiske erfaringer, som vil vise sig i løbet af de næste få år, kan blive af afgørende betydning for, hvordan man kan håndtere tilsvarende situationer omkring reservater andre steder på kloden.

Indira Gandhi og Projekt Tiger

Et groft skøn siger, at der ved århundredskiftet var omkring 100.000 tigre i Indien, fortæller Samar Singh. Men i første halvdel af dette århundrede var der en kritikløs og planløs jagt på tigre - bl.a. på grund af illegal handel med tigerskind.

- Resultatet var, at tigerbestanden var faldet til ca. 2.000 i slutningen af 50'erne og begyndelsen af 60'erne. Det vakte stor bekymring i både Indien og det internationale samfund.

- 1969 blev vendepunktet. Da holdt IUCN (World Conservation Union) sin 10. generalforsamling i Indien. Efterfølgende blev det besluttet at oprette WWF-Indien samt at sende en kraftig appel til premierminister Indira Gandhi, om at der blev gjort en særlig indsats for at beskytte tigrene. Som resultat heraf blev Projekt Tiger udfanget og projektet sat i værk i 1972. Indira Gandhi var uden tvivl sjælen i foretagendet, og i løbet af de næste 10 år blev der bl.a. oprettet 21 tigerreservater. Det blev anslået, at tigerbestanden i den periode steg fra 2.000 til 4.000.

Første fase af Projekt Tiger blev bakket kraftigt op, også økonomisk, af WWF International og af den indiske regering. Ikke blot centralregeringen, men også af delstaterne, som har forvaltningsansvaret for skovene og bestyrer de beskyttede områder.

Da Indira Gandhi blev myrdet, gik den centrale styring af projektet mere eller mindre i opløsning. En kort periode viste hendes søn, Rajiv Gandhi, interesse for sagen, men han fik hurtigt nok at se til med sine egne politiske problemer.

Det sidste par år har været temmelig turbulente for Projekt Tiger, fordi rammerne har ændret sig voldsomt. Nu er projektet stort set overtaget af private organisationer.

Tigerknogler som folkemedicin

Indere går pr. definition ikke på jagt. Tidligere var der nogen sportsjagt, men det blev forbudt for 25 år siden.

Det helt store problem i dag er krybskytteri og illegal handel over landegrænserne. Tidligere var det de smukke, stribeede skind, der var bud efter. Da skindene for ca. 10 år siden ikke længere var populære at eje, fandt de illegale handlere et nyt profitabelt salgssubjekt: Tigerknogler og andre dele af tigeren, som er stærkt efterspurgt i Fjernøsten, specielt Kina, hvor de bruges i folkemedicinen. Eksempelvis tillægges penisknoglen fra en tiger en nærmest mirakuløs virkning på potensen.

Zone-opdeling med "hands-off"

På grund af befolknings eksplosionen i Indien, er situationen generelt meget mere dramatisk, end da man etablerede projektet. Befolkningen skal have mad, og det går ud over tigerreservaterne, som mange steder henligger som små grønne "øer" uden de nødvendige korridorer, som sikrer genetisk udveksling. Hvis tigrene i et reservat isoleres fra andre reservater, kommer der indavl, og bestanden uddør.

Det er det ene problem. Det andet er, som tidligere nævnt, faren ved overdyrking med brug af pesticider og gradvis ødelæggelse af al vegetation i området. D.v.s. hele økosystemet - hele fødekæden - for både mennesker og dyr er voldsomt truet.

De nye tiltag går ud på at etablere zoner med hver deres formål.

- Bestræbelserne går på at have et kerneområde, som på ingen måde bliver forstyrret - et "hands off-område", siger Samar Singh. Her kan tigrene leve i fred og ro. Her er der føde til dem. Her kan de yngle o.s.v. Og da de er sky dyr, vil de holde sig derinde.

Omkring dette kerneområde skulle være et buffer-område, altså grænsezoner, hvor man må tolerere nogen aktivitet og forstyrrelse, f.eks. afskydning af hjorte o.l., som man kan spise. D.v.s. mår høster af det overskud, der kommer fra kerneområdet. Uden om denne bufferzone må man have en ekstra-buffer, hvor andre aktiviteter kan finde sted - aktiviteter, som ikke skader den buffer, den støder op til. Og alleryderst kommer de områder, som er helt og holdent på lokalbefolkningens vilkår.

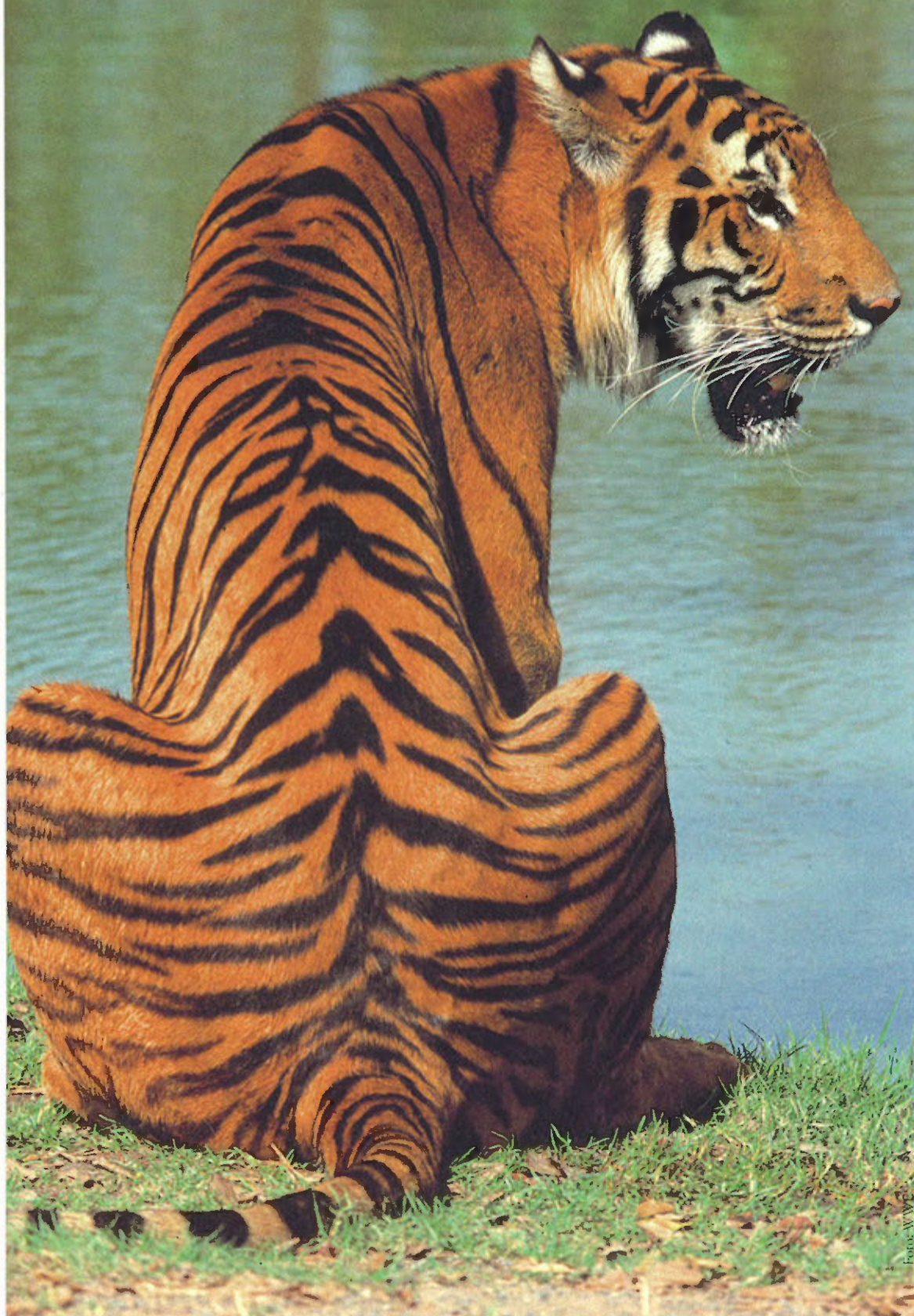
Tigrene har en pris

Grundprincippet er, at det ikke nytter noget at tro, man kan bo overalt og være overalt, hvis man vil sikre farlige og besværlige elementer som f.eks. tigre. De skal have nogle områder, de kan eksistere i. Og landbefolkningen er nødt til at lære nye og bæredygtige dyrkningsmetoder.

- Det ene kan ikke undvære det andet, siger Samar Singh. Derfor kalder jeg det landskabsplanlægning. Med zoneopdelingen har du nogle områder, som er integreret i hinanden, har forbindelse med hinanden og bidrager til hinanden. Den ideelle situation findes ikke, men som koncept er det OK. Og det kan man så variere alt efter hvilket område, man arbejder i.

- Hvis man ønsker at øge fødevarerproduktionen, må man finde nye metoder, siger Samar Singh. Hver gang mennesket har prøvet at gribe ind i naturen for at få nogle hurtige resultater, har man altid kun set på det ene aspekt og ikke på det andet - og så har de dårlige resultater givet sig udslag efter et stykke tid. Disse aspekter og pointer inddrager vi konstant i vores argumenter for at bevare naturen.

Tidligere levede der tigre i kæmpestore områder så vidt omkring som: Nord for Det kaspiske Hav, over stort set hele Indien, i det meste af Indonesien, over hele Sydøstasien, i Kina og helt op til Sibirien.

I dag er langt de fleste uddøde. Udover den bengalske tiger (også kaldet den indiske tiger eller kongetigern), er der kun fire racer tilbage: Sumatra-tigern, den indokinesiske tiger (i bl.a. Malaysia), den sibiriske tiger og den kinesiske tiger. Og nogle af disse er yderst truede.

Præcis hvor mange tigre, der er tilbage i verden, er umuligt at sige. Kun i Indien har man lavet noget, der nærmer sig en regelmæssig optælling, hovedsagelig på baggrund af det antal tigre, der bor i reservaterne. De, der bor udenfor, er af gode grunde ikke til at holde tal på.

Det skønnes, at der i dag er 6.000 tigre tilbage i hele verden - heraf de 4.000 i Indien.

Der findes ikke nogen videnskabelig fastsættelse af, hvor stor den optimale tigerbestand i Indien bør være. Det kan simpelthen ikke lade sig gøre i så stort et land som Indien. Men ved at kigge på særskilte områder, kan man måske nå frem til nogle konklusioner om, at bestemte områder kan rumme et vist antal tigre. Men foreløbig giver den nuværende situation rigelig anledning til bekymring, og derfor koncentrerer man sig om at sikre, at antallet af tigre ikke falder.

Med jævne mellemrum kommer der meldinger fra Indien om, at nu er der skudt så og så mange "manddræbere", som har overfaldet mennesker og kvæg. Og det er en populær og næsten uuddydlig "gyserhistorie", at når først en tiger har smagt menneskeblod, kan den ikke stoppe igen. Faktum er, at de tigre, der forlader deres territorium og går til angreb på mennesker, i langt de fleste tilfælde er syge, sårede eller alderdomssvækkede, så de ikke kan skaffe sig føde på normal vis. Det forekommer naturligvis, at man er nødt til at skyde sådan en man-eater. Men som hovedregel indfanger man dem og anbringer dem i zoologiske haver.

Glædelig jul

På indkøb til jul:

De fire bedste

- Ublegede julekort, der er mærket med f.eks. det Nordiske Svanemærke. Spørg forhandleren.
- Julegaveide: Økologisk tøj til venner og familie
Cotton Country - tlf. 7462 4342
Eco Best in Town - tlf. 4921 2151
Natura Ecowear Organic - tlf. 4576 0088
Organic Pure Cotton - tlf. 4233 7648
Ecotton (Urtekram) - tlf. 9854 2288
Green Cotton Organic/Sustainable - tlf. 9715 4411
TINTA - tlf. 8626 2379
- PVC-frit legetøj, som kan tåle lidt af hvert, f.eks. legetøj af træ, gummi, polyolefiner-plast. Kvalitet og miljø leger godt sammen!
- Kravlenisser, pynt til juledekorationer og andet julepynt, der kan gemmes og bruges år efter år.

De fire værste

- Julegaver med PVC, f.eks. legetøj til børn og dyr, regntøj, tasker, badeforhæng og persienner.
- Julekort med indbygget musik. Det er sjældent muligt at se, om batteriet indeholder kviksølv. I givet fald må julehilserne betragtes som miljøfarligt affald...
- Engangspynt af skinnende metal, f.eks. lametta, som kan indeholde store mængder tungmetal.
- Aluminiumsindpakkingspapir skinner flot, men bruger unødige ressourcer.

Grøn jul

Økologiske juletræer

Der bruges hvert år mange tons kunstgødning, for at gøre juletræer ekstra grønne. Sprøjtemidler bruges mod ukrudt og andre "generende" vækster.

Mere miljøvenlige alternativer er økologiske juletræer.

- København: "Økologiske Igangsættere" sælger juletræer fra: Guldbergsgade 4-6/Nørre Alle 7 fra d. 15-24. december. Tlf.: 3135 3540.
- Frederiksberg, Kbh.: De skovbrugsstuderende ved Landbohøjskolen sælger økologiske træer fra Thorvaldsensvej nr. 57 - alle weekender i december.
- Tybjerg ved Herlufmagle tlf.: 5764 2111.
- I Hammel tlf.: 8696 0260.
- Den Økologiske have i Odder sælger også juletræer i weekenden 14-15. december, tlf.: 8654 5400.
- I Odense sælges der højst sandsynligt juletræer på Vintappertorvet d. 14. december. Ring og hør på tlf.: 6614 3348.

Køb økologiske varer

- Køb så vidt muligt økologiske varer til julemaden.
- Kig efter det statskontrollerede røde "Ø-mærke".

Spar på energien

- Optø den frosne and, gås eller flæsketeg i køleskabet 1-2 dage før den skal i ovnen.
- Lad ikke stegen svede i timevis i ovnen. En steg på 2 kg kan nøjes med ca. 2 timer ved 200°C.
- Spar mere energi, og sæt eventuelt and og flæsketeg i ovnen sammen.
- Tag risengrøden af kogepladen efter 20 minutter, og lad den koge færdig i en "høkkasse" eller under dynen i en times tid.

Klimaforandringer

- når hverdagens energifråds har global betydning

Det er de små ting i hverdagen - fingeren på kontakten, foden på gaspedalen og trøjen i tørretumbleren - der er med til at forøge den naturlige drivhuseffekt. Så derfor:

1. Reducer forbruget af elektricitet

- Hårde hvidevarer står for hovedparten af husholdningernes el-forbrug. Ved køb af nyt - se da efter produkter med energimærke A eller B, som har det laveste energiforbrug.
- Vær opmærksom på, at elektriske apparater kan have et forholdsvis højt energiforbrug ved stand-by. En TV-dekoder bruger f.eks. ca. 260 kWh om året - det svarer til ca. 300 kr på el-regningen.
- Brug elsparepærer i hjemmet.
- Tjek at køleskab og fryser står på henholdsvis + 5°C og -18°C.
- Brug tørretumbler, opvaske- og vaskemaskine med omtanke: Kun i det omfang det er nødvendigt. Fyld helt op og sænk temperaturen.

Køkkenet - en kilde til hverdagens små drivhuseffekter

Halvdelen af familiens samlede el-forbrug sker i køkkenet, og her bruges ca. en fjerdedel alene på madlavning.

Gaskomfurer belaster miljøet mindre end el-komfurer.

Men der er til gengæld ikke den store forskel i energiforbruget på el-komfurer med forskellige typer af kogeplader. Det handler derfor om at ændre vaner - der er op til 30% energi at spare:

- Sørg for at grydens bund er plan. Hvis bunden er buet, bliver el-forbruget 50% større.
- Kog altid med et tætsluttende låg - det nedsætter energiforbruget til ca. en tredjedel.
- Kog med så lidt vand i gryden som overhovedet muligt.
- Udnyt kogepladens eftervarme.
- Ved brug af mikrobølgeovn i stedet for den traditionelle ovn kan der spares op til 75% af energiforbruget.
- Ved at riste brød på en brødrister frem for i ovnen kan der spares op til 90% energi.

2. Kør mindre og bedre bil

I Danmark bidrager biler med ca. 11 mill. tons CO₂ om året.

Der er ingen tvivl om, at cyklen er det mest miljøvenlige alternativ. Ved at tage cyklen bare en gang imellem kan man være med til at nedsætte drivhuseffekten.

- Begræns omfanget af korte ture - overvej at tage bus/tog eller cykel hvor det er muligt. Motoren forurener mere de første 2-3 min., hvor den er kold.
- Vent med at starte motoren til alle er klar.
- Hvis bilen har en manuel choker, skub den da ind så hurtigt som muligt.
- Drop tomgang og sluk motoren, når bilen venter.
- Kør ikke med unødig vindmodstand: Luk vinduerne - også soltaget, det kan nedsætte benzinforbruget med 5%. Fjern tagbagagebærer og bagageboks, når de ikke bruges - det kan nedsætte benzinforbruget med 10-20%.

GRØN INFORMATION - RING 33 13 66 88

GRØN INFORMATION er et uafhængigt informationscenter om forbrug og miljø. Centeret giver gode råd om, hvordan hverdagen gøres mere miljøvenlig.

Der er gratis at benytte centerets service.

Byd på en original!

De originale akvareller til årets WWF-julekort sælges for højeste bud. Ophavsmanden til værkerne, kunstneren Bent Nielsen, har personligt signeret originalerne og stillet dem til rådighed for en "auktion" til fordel for WWF Verdensnaturfonden.

Budene starter ved 1000 kr. Ønsker du at byde på en af akvarellerne, sender du os blot et brev med oplysning om navn, adresse og telefonnummer, hvor meget du vil byde samt hvilket af motiverne, dit bud gælder (egern = motiv nr. 1, halemejser = motiv nr. 2, troldænder = motiv nr. 3). De tre højstbydende får besked inden 15. januar 1997.

Der er også mulighed for at købe ekstra julekort - så længe lager haves. Prisen er 30 kr. pr. sæt à 3 kort + 8 kr. til porto og ekspedition. Ring og bestil på tlf. 35 36 44 05.

**Naturmærket
1996
- imponerende
indsamlings-
resultat**

"Koralrevets forunderlige verden" var motivet for årets naturmærke. Rigtig mange af WWF's medlemmer og støtter har syntes om mærkerne, for vi modtog bidrag på i alt næsten 3/4 million kr. i forbindelse med udsendelsen af Naturmærket i foråret, og dermed er der sat ny rekord. Tusind tak til de mange, der gav et bidrag!

Tak til fotografer

Mange mennesker støtter arbejdet med Levende Natur ved at stille arbejde til rådighed på vilkår, der er meget gunstige for WWF.

Der er dog to, som fortjener at

Penge til frøer

WWF har givet 100.000 kr. til at forbedre forholdene for truede padder i Danmark. Pengene er givet til etablering af nye levesteder for klokkefrø på Enø og løvfrø på Sydsjælland.

Form W/WF

blive fremhævet særligt. Det er to professionelle og meget dygtige fotografer, Kristian Krogh og Lone Eg Nissen. Kristian Krogh Fotografi arbejder vederlagsfrit for Levende Natur og Lone Eg Nissen har stillet et arkiv af meget fine naturbilleder frit til rådighed for os.

Mange tak for det.

"Aktion Panda"

WWF har indgået et samarbejde med Metronome om videofilmen "Aktion Panda", der henvender sig til børn over 12 år. Kort fortalt handler filmen om en pandaunge, der bliver fanget af krybskytter og om drengen Ryan, der sætter sig for at redde den.

Filmen kan lejes i mange videobutikker landet over, eller købes for 149,- kr. i Obs, Kvickly, SuperBrugsen samt en række supermarkeder og hos musik- og videoforhandlere.

Årets gang verden rundt

WWF Verdensnaturfonden udgiver for fjerde år en gavekalender til de medlemmer og støtter, der giver minimum 125 kr. til Efterårsindsamlingen. For mange er

kalenderen blevet fast inventar i hjemmet, og vi har fået meget ros for de smukke motiver fra hele verden.

Gavekalenderen 1997 rummer 12 fantastiske fotografier fra WWF's internationale fotoarkiv. Nogle af verdens absolut bedste fotografier er med til at gøre dette arkiv til en sand guldgrube af enestående billeder. Årets fotografier viser hver især en lille historie fra naturen. Teksten fortæller, hvor og hvornår historien finder sted, men også hvad der på samme årstid sker i den danske natur.

Junglevagt for Amazonas fortsætter 3 år

WWF og AIF (Arbejdernes Internationale Forum) har fra Danida modtaget ca. 14 mio. kr. til at fortsætte et projekt om kombineret beskyttelse af regnskovens ressourcer og forbedring af cocama-indianernes levevilkår. Projektet vil de kommende år fokusere på tre forhold: Udarbejdelse af forvaltningsplan for naturressourcerne, forbedring af indianernes levevilkår, og herunder forbedring af afsætningsmuligheder for deres afgrøder. ■

Zambia-projekt lukker

Efter 3 års forundersøgelser af lokalbefolkningens udnyttelse af fiskeressourcer i Bangweulu sum-pene (på størrelse med Sjælland) i det nordvestlige Zambia, har Danida besluttet ikke at fortsætte sin støtte til projektet. WWF afvikler nu det Danida-finansie-rede projekt, men arbejder videre med at finde andre midler til fortsat at kunne arbejde med bæredygtig udnyttelse af områ-dets ressourcer. WWF har udsta-teret videnskabelig medarbej-der Uffe Gjøl Sørensen til at lede Danida-projektets afvikling. ■

Nyt projekt i Indonesien

På baggrund af et fælles forslag fra WWF Danmark og WWF's Programkontor i Indonesien har Danida bevilget WWF ca. 11 mio. kr. til et projekt om naturforvaltning og bæredygtig udvikling i det 14.000 km² store Kayan Mentarang naturreservat i Kalimantan på øen Borneo. Formålet med projektet er at bistå lokalbefolkningen med at sikre bæredygtig udnyttelse af områdets naturressourcer og støtte bevarelsen af områdets enestående natur. ■

Mere miljørigtig udviklingsbistand

Udenrigsministeriet har gennemført en evaluering af miljøperspektiverne i udviklingsbistanden under Danida. WWF har længe ment, at den danske bistand skal gøres grønnere, fordi forvaltningen og udnyttelsen af lokale naturressourcer er et centralt element i udviklingsindsatsen i verdens fattige lande. I forlængelse af den officielle evaluering arrangerede WWF i september en konference, hvor bl.a. udviklingsminister Poul Nelson holdt oplæg. Formålet med konferencen var at diskutere, hvordan miljøindsatsen i den danske udviklingsbistand kan forbedres. Konferencen viste, at der er behov for, at miljø- og udviklingsorganisationerne fortsat søger at påvirke den officielle danske politik. ■

Foto: WWF

Vigtigt vådområde i Letland restaureres

WWF har det seneste halvandet år med støtte fra Miljøstyrelsen bistået myndigheder, interesseorganisationer og lokalbefolkningen i to kystområder i Letland (Pape og Jurkalne) med at undersøge mulighederne for en fremti-

dig bæredygtig udvikling. Undersøgelsen er nu mundet ud i konkrete forvaltningsplaner, som er blevet godkendt af parterne. Det ene område rummer et af Letlands største og vigtigste vådområder (Pape-søen), og en

restaurering af søen er allerede sat i gang, så den med tiden forhåbentlig kan vende tilbage til sin naturlige tilstand. WWF vil de kommende år hjælpe med at gennemføre planerne. ■

Gaver og bidrag

Perioden 21.8.-21.10.1996

WWF Verdensnaturfonden ønsker at sige tak til alle bidragydere. Det er alene pladsmangel, der tvinger redaktionen til kun at bringe oversigten over bidrag på 500 kr. og derved til WWF's hjælpearbejde. Tak for hjælpen.

Olav & Kareng. Adler-Nissen 500, Helge Andersen Automobiler As 500, Jens Andersen 1.000, Karin Andersen 1.500, Lars Andersen 500, Per Trøjgaard Andersen 500, T. Stokholm Andersen 1.000, Astrup Kro 500, Aztek A/S 500, Charlotte Friis Bach 500, Merete Bang 500, Niels Gustav Bardenfleth 500, Diana Hofmann Barfod 500, Ruth Baungaard 500, Flemming Bertelsen 500, Peter Berthelsen 500, Elsie Bjørklund 1.000, Jette Bohstedt 1.000, Annelise Borup 1.000, Marguerite Christensen 500, Søren Adler Christensen 500, K.H. Christiansen 500, Brødrene Dahl A/S 750, Danish Bamboo A/S 500, Danske Pels Auktioner 1.000, Danskør 500, Vibeke Dukar, Christin Egebjerg 500, Conni Falkenblad 500, Dorte Graven 500, Jens Groot 500, H.

Gry 500, O. Gudik-Sørensen 500, Helle Gulbech 1.138, Hammelsvang 500, Bengt Aage Hansen 500, Bent Hansen 500, Else Hansen 1.000, H. Hansen & S. Schwartz 500, Ilse Bleggholm Hansen 500, Grit Hauschild 500, Ib Hegelund 500, Frank Heide 500, Heide Fiskeeksport 500, Jytte Henriksen 1.000, K. Fløe Henriksen 500, Elisa Herup 500, M.M. Holm 500, Ebba Hornskov 500, K.M. Høgsberg 500, Jacob Høpner 500, V. Iversen & J. Andersen 500, Jan Jakobsen 750, Annelise Hildebrandt Jensen 500, Harald Jensen 500, E. Johansen 1.100, Sidsel Møller Johnsen 500, Dagny Jyding 675, Jøp, Ove & Myrthu 1.000, Birgit Jørgensen 500, H. Jørgensen 500, Steen Bjerre Jørgensen 750, Søren Kenner & Helen Milbo 500, Grete Kleiss 500, Allan Kristensen 500, Jytte Kristensen 500, Margrethe Fogh Kristensen 500, Dagny Krüger 1.175, Henrik Kræmer 500, L. Küter & Anne M. Nielsen 500, Jakob Köhler 1.000, Eva Kaas-Petersen 500, Torben Ring Larsen 500, Ellen Lorenzen 500, Gunver Lund 500, Inge Lunde 1.500, Bent Lyhne 500, Lyng Staudgartneri 500, Elly Madsen 500, Otto Madsen 500, Palle Madsen 500, Lene Madsbjerg 500, Lone Mando 500, Erik Markussen 500, Anne Lise Mathiasen 2.000, Alice Mayne 500, Multi-Shipping 500, Elizabeth Nielsen 500, Emilie og Alfred Nielsens Minde 500, Helge Nielsen 500, Henry Nielsen 1.000, Kim Nielsen

& Malou Grønborg 500, Kirsten Simoni Nielsen 500, Knud Nielsen 500, Niels H. Nielsen 500, Paul Halkjær Nielsen 500, A/S Peder Nielsen 1.000, Ulrik Nielsen 500, Inger Nørholm 500, Gert S. Pedersen 500, Lene Pedersen 500, A/S J. Petersen 500, PMF 500, Helle Becker Poulsen 500, Susan S.B. Poulsen 1.000, P-R Electronics 1.000, Lillian Rahr 500, Ann Volkers Rasmussen 1.000, Knud Rasmussen 500, Revisorhuset 500, Ole Riemer 500, Risskov Industri A/S 500, Henrik Scheel 500, Preben B. Schmidt 500, Kirsten Schultze 500, Vilhelm Jørgen Sjøberg 500, Lilly Sparre 500, Henrik Stegger 500, Peter Stehr 2.000, L. Stryhn & Tom Laursen 500, Jens-Christian Svenning 500, Hanne Sørensen 500, Jane Sørensen 500, Marianne Sørensen 500, Peder Sørensen 500, Villy Sørensen 500, Marianne Tarp 500, Jesper Thimsen 500, Laust M. Thomsen 500, Tn-Enterprise 500, Palle Tobiesen 500, Lars Toftum 500, Finn Tolstrup 500, Tryg-Baltica 5.000, Sonja Tycheisen 500, Lone Tønnesen 500, UC Lintræ 500, Anders Vedel 1.000, Vemmetofte Kloster 500, Martin Vikkelso 500, Brian Vohnsen 1.000, Hjalmer Wernherth 500, Lisa Westengaard 500, Kim Zar 1.000, Ole Ørstedt 1.000, Niels J. Østergaard-Hansen 500, Erik S. Aaskov 500.

Bidrag fra fonde og legater

Det Arnstedske Familiefond 10.000, Fru E. Bremerdals Dyrefond 1.000, Lemvig-Müller & Munck Fonden 10.000, William H. Michaelsens Legat 9.000, Poul Tholstrups Fond 15.000.

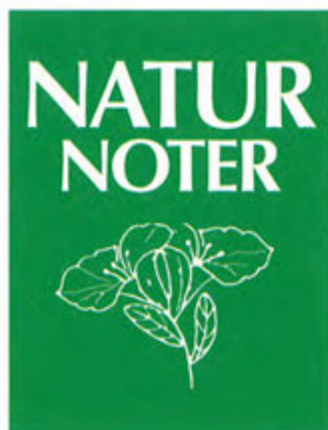
Ekstraordinære indsamlinger

Vennelyst Bageri i Randers har i perioden august-september indsamlet 1.644,75 kr.

WWF takker for det flotte bidrag og det gode initiativ.

Nye og fornyede støttekredskontakter

Søren Axelsen, Marianne Hansen, Dorrit Knudsen, Bente Kure, Hans Jørn Lund-Andersen.

Geder truer dyrelivet på Galapagos

Forvildede tamgeder skaber atter store problemer for det enestående dyreliv på Galapagos-øerne i Stillehavet. De ødelægger vegetationen og fjerner derved grundlaget for det oprindelige dyreliv, bl.a. de berømte kæmpe-skildpadder. På Øen Isabela tælles antallet af forvildede geder nu i titusinder. En plan er derfor sat i værk med henblik på helt at udrydde gederne fra øen. På en anden ø, Pinta, hvor man regnede med, at gederne var forsvundet i 1990, er der nu atter dukket nogle stykker op. Også her er jagt derfor blevet genoptaget for at fjerne de uønskede dyr fra øen. ■

Flere ulve i Syd-skandinavien

Den skandinaviske ulvestamme er i god vækst, og risikoen for at arten uddør i området anses nu for meget ringe, ifølge en nylig WWF-rapport. Indavl, sygdomme og fødemangel udgør altid en stor risiko for en lille dyrestand, men meget tyder på, at bestanden af ulve klarer sig godt. I 1995 er der meldt om ungeproduktion i Dalarna og Värmland i Sverige og måske også så langt mod syd som i Småland, hvor der tit ses omstrejfende ulve. Alt afhænger

naturligvis af, om ulvestammen får lov til at trives og udvikle sig, eller om den bekaempelse, der tidligere fandt sted, bliver genoptaget, når konflikterne med fåreholdere og andre for alvor bliver mærkbar. ■

Kampagne mod handel med truede dyr

Myndighederne i Hongkong har indledt en større kampagne, der skal få folk til ikke længere at bruge produkter fra truede dyr. Kampagnen er en opfølgning på de skærpede straffe for ulovlig handel med dyreprodukter, som blev indført tidligere på året. Samtidig opfordres borgerne til at anmelde tilfælde, hvor handlere reklamerer for salg af medicin med indhold af f.eks. tiger- og næsehornsprodukter. Foldere om emnet er sendt til skoler og handlende, ligesom politi- og toldmyndigheder er anmodet om at indskærpe kontrollen i Hongkongs lufthavn for at forhindre den illegale import af produkterne. ■

BREVKASSEN

Skriv til Levende Natur, mærket "Brevkassen". Spørgsmål vil blive besvaret af et panel af WWF Verdensnaturfondens videnskabsfolk og eksperter. Spørgsmål, der ikke er plads til i bladet, besvares personligt.

Til Verdensnaturfonden

Jeg har meldt mig ind i Verdensnaturfonden, da jeg også synes det er vigtigt at passe på ens nære og fjerne natur.

Da jeg læser miljøbiologi og kommunikation på Roskilde universitetscenter, er jeg meget interesseret i at finde ud af, hvad der sker indenfor naturbevaringsområderne, både her hjemme og i udlandet.

Jeres blad er meget læsevenligt og samtidig spændende med mange gode illustrationer. Men det er ikke så dybtgående, som jeg kunne tænke mig. Derfor har jeg, efter at have læst jeres blad Levende Natur nr.2 Juni 1996, nogle spørgsmål til jer.

Er de artikler, I bringer i

Levende Natur skrevet med jeres projektaktiviteter som baggrundsmateriale, eller er artiklerne bare relateret til disse projekter?

Er det muligt at få flere informationer om de projekter, Verdensnaturfonden er med i?

Er det normalt, at der søges frivillige personer til nogle af jeres projekter?

Det ville glæde mig, hvis I vil svare på mit brev.

Med venlig hilsen
Louise Paaschborg
Roskilde

Tak for dit brev. Det er dejligt at høre, at du godt kan lide Levende Natur.

Jeg tager dine spørgsmål i rækkefølge.

Ja, nogle af artiklerne i Levende Natur er skrevet med vores projektaktiviteter som baggrundsmateriale. Andre artikler er ikke nødvendigvis knyttet til projekter, som WWF er direkte involveret i.

Ja, du kan altid henvende dig til WWF Verdensnaturfonden og bede om skriftlig information om de projekter, som du er interesseret i.

Nej, WWF i Danmark søger ikke frivillige personer til vores projekter. De gange, det er sket, er der tale om her og nu opgaver, hvor vi på vegne af WWF i et andet land søger frivillig bistand.

Med venlig hilsen
Nanet Poulsen
Redaktør

Foto: WWF

Ny spansk nationalpark

De spanske myndigheder har erklæret et 400 km² stort skovområde i Middelhavsområdet for ny nationalpark. Skoven hedder Sierra del Chorito og ligger i Cabaneros-provinsen. I området

findes bl.a. den næststørste koloni af munkegribbe i Europa, ligesom der yngler to par af den yderst sjældne og stærkt truede spanske race af kejserørn (billedet). ■

Nye CITES-medlemmer

Mongoliet og SaudiArabien har i sommer tilsluttet sig CITES, også kaldet Washington-konventionen. Dermed er 132 lande nu medlemmer af denne meget vigtige og slagkraftige internationale aftale, som regulerer handelen med produkter af truede dyr og planter. SaudiArabien har dog taget forbehold med hensyn til de bestemmelser, der forbyder eksport og import af rovfugle. Dette var også ventet. Det er nemlig velkendt, at falkonærsporten stadig er ret udbredt i landet, hvorfor man har brug for stadig tilførsel af falke fra andre lande. ■

Ja til problemdyr i Danmark

Vi skal have rigtige vildsvin tilbage i skoven,
og der skal ikke være jagt på skarverne.

Af Tommy Dybbro,
biolog og videnskabelig medarbejder i WWF

Foto: Biologo

De sidste fritlevende vildsvin blev udryddet for 200 år siden.
I dag finder man kun tilfældigt undslupne farmdyr.

Foto: Biologo

Der er ingen saglig begrundelse for at indføre jagt på de danske skarver.

Der er ikke tvivl om WWF Verdensnaturfondens natursyn, når det gælder to af de dyr, som i længere tid har været genstand for hidsig debat. Sidste vinters forvirrende håndtering af vildsvinene i Lindet Skov er stadig i frisk erindring. Og diskussionen om indførelse af generel jagttid på skarver foregår i øjeblikket.

Der er meget lidt oprindelig natur tilbage i Danmark. Lidt naturskov her og der, og navnlig nogle kystområder, som i store træk ser ud som de ville have gjort, hvis vi ikke havde været her. De besværlige dyr, som er gået menneskets interesser for nær, har vi hidtil stort set udryddet. Skarven er dog vendt tilbage og har fået lov at etablere sig. Vildsvinet gør forsøg på det, og begge står de som symboler på oprindelig vild natur i Danmark. De giver en synlig dynamik i landskabet. Men de skaber konflikter. Hver på deres måde.

WWF Verdensnaturfonden betragter det som en glædelig udvikling, at vi nu tillader dyr som skarver og vildsvin at udfolde sig i den danske natur. De er en berigelse, og der er for alvor brug for et natursyn, som også levner plads til de dyr, der måske er besværlige for menneskets kortsigtede økonomiske interesser, men er rige for naturen.

De sidste fritlevende vildsvin blev udryddet for 200 år siden. Arten vil næppe kunne indvandre naturligt fra Tyskland. I dag er det tilfældigt undslupne farmdyr, der etablerer sig forskellige steder. Disse farm-

dyr er bedre end ingenting, bl.a. på grund af deres funktion i skoven. Så vi vil forsvare deres ret til at være i skovene. Men endnu bedre ville det være, hvis Skov- og Naturstyrelsen gennemførte en aktiv udsætning af dyr i de skove i landet, som er mest velegnede, hvor skadevirkningerne på omgivende landbrug er begrænset, og hvor bestanden kan reguleres. Så fik man vildsvin de steder, hvor der er bedst plads til dem.

Formålsløs jagt på skarver

Antallet af skarver er ikke vokset mærkbart i de seneste 3-4 år. Der er åbenbart nu det antal skarver, der er plads til i den danske natur. Vi har allerede en forvaltningsplan, som giver mulighed for at forhindre nye skarvkolonier i at etablere sig, og som tillader, at skarven må skydes nær fiskeredskaber. At indføre generel jagttid på skarver har derimod intet formål. Danske jægere har ingen interesse i det. Det vil af flere årsager ikke bidrage til at nedbringe bestanden. Problemet med, at skarver tager fisk i garnene kan kun løses ved at gennemføre foranstaltninger, der effektivt forhindrer, at det finder sted. Der eksperimenteres med det, og der må findes løsninger på problemet.

WWF Verdensnaturfonden er ikke modstander af jagt som sådan. Men at udøve jagt på skarverne har intet konkret formål.

Kirsten's kovending

Uinteressant og kedelig - det har været Kirsten Jacobsens opfattelse af naturen siden den tidligste barndom.

Men i sommer skete der noget.

Kirsten Jacobsen skulle i embeds medfør til Sydafrika.

ved Kirsten Jacobsen,
Folketingsmedlem

Naturoplevelser fra min barndom er få og indskrænket sig fra de årlige skovture for at plukke bøgegrene til irritationen over mine søskendes mange forskellige husdyr,

hvad enten det var hjembragte katte, der fødte på loftet, eller hunde, som spiste naboens gæs og derfor måtte have brækmiddel, eller til det værste jeg vidste, mine søstres undulater, som når mine søstre skulle være rigtig slemme, blev lukket ud af buret. Mine søstre var nemlig helt klar over, at fugle ikke var det, jeg var

mest begejstret for.

Min oplevelse af naturen har indtil for nylig været meget begrænset. Jeg har følt en stor distance til alle slags dyr og har haft den opfattelse, at folk måtte have det som de ville, bare jeg måtte slippe for dyrene.

Det skabte problemer for mig i forbindelse med mine børns barndom, hvor jeg med henvisning til mit arbejde svarede kort og præcist NEJ, når min ældste datter kom med sit ønske om en lille bitte Sanktbernhardshund og når min yngste datter erklærede sit hede ønske om at få en hamster. For dog ikke altid at være negativ, så tilbød jeg hende guldfisk. Hendes replik var: "Dem kan man jo ikke tage op og kæle for". Det havde hun jo også helt ret i.

Sådan har det været, lige til denne sommer.

I september 1996 skulle jeg til Sydafrika på officielt besøg. Og i den anledning tilbragte vi nogle dage i Kryger Nationalpark.

Ejerne, der drev "lodgen" var vel dem, der i gamle dage hed "storvildtjægere". I dag ind-

skrænker jagten sig til fotosafarier, enten meget tidligt om morgenen eller i aftenskurvingen. Det foregår i en stor jeep med åbent lad, hvor turisterne kan sidde og få et flot indblik i Afrikas dyr og natur.

Det mest imponerende var om aftenen, når man kørte efter løvernes spor for at finde ud af, hvor løverne var på vej hen, hvad deres bytte var i aften, hvor mange de var og hvilken vej de gik.

Jagten foregik i timevis. Vi sad klistrede til sæderne med tilbageholdt åndedræt. Og hver gang lykkedes det guiden og chaufføren i fællesskab at finde løveflokkene.

Som oftest er det hunløverne, der jager. Hanløverne derimod ligger mageligt henslængt i et udtørret flodleje og venter på at jagten er forbi, så de kan rejse sig og jage hunløverne og ungerne væk, indtil familiens overhoved har taget for sig af retterne.

Det virkede voldsomt og blodigt, men som guiden sagde: "Det er naturens orden". Ja, sådan er det og sådan skal det blive ved med at være.

En anden ting fandt jeg også særligt imponerende - flodheste i et antal, der nærmest fyldte en hel dam. Ved afstigning at se de kolossale dyr bevæge sig op af vandet for at græsse - mageløst simpelthen.

Og så var der næsehorn i hobe-tal og giraffer, der strakte hals for at nå nogle særligt lækre blade, aber, der er noget af det frækkestes jeg har mødt. Ved Cape Town var der et helt bjerg af dem. Vi havde fået klar besked på at holde døre og vinduer lukkede, når vi holdt stille for at kigge på dem. Alligevel var der en, der ikke kunne dy sig. I løbet af nul komma fem var der en kæmpe abe inde i bussen. Aben sprang rundt i bussen - der var virkelig kaos.

Det er helt sikkert, at min første tur til Afrika ikke bliver min sidste. Jeg vil prøve igen. Jeg vil køre i jeppen tidligt om morgenen og se naturen vågne og dyrene komme frem. Jeg vil køre om aftenen og lede efter løvernes spor.

Jeg vil fryde mig over, at naturen kan være så imponerende.

Afrika har vendt op og ned på min forestilling om at naturen er uinteressant og slet ikke noget for mig.